

Samarqand viloyatida turizmni rivojlantirishning ayrim imkoniyatlari va omillari

*Tadqiqotchi Mansurov X
SamDU Iqtisodiyot va biznes
fakulteti talabasi
Mahramov Sunatillo*

Annotatsiya: Samarqand viloyati va boshqa turistik viloyatlarda tashrif buyuruvchilarni oqimini yanada rivojlantirish masalalari yoritilgan. Bundan tashqari turistlarni tashrif buyurishiga to'sqinlik qishilishiga moyillik qiluvchi omillarni bartaraf etish yo'llari ifoda etilgan.

Kalit so'zlar: Valyuta, ob'yekt, turfirmo.

O'zbekistonda asosiy sohalardan biriga aylangan turizm sohasiga imkon qadar aholining keng qatlamini faol hissa qo'chishlarini, ya'ni ularni turli xil turistik xizmatlarni tashkil qilishda keng miqyosda ishtirok etishlarini va buning natijasida mamlakatlarning ham ijtimoiy ham iqtisodiy jihatdan manfaatdorliklarini oshirishlarini ta'minlash ahamiyati yuqori. Turizm sohasi mamlakat YaIM miqdorini oshirishda, shuningdek, ishsizlikni kamaytirish, chet el valyutasi tushumini, aholi daromadlarini oshirish, turmush darajasi va sifatini yaxshilashga ijobiy ta'sir qiladi.

O'zbekistonga tashrif buyuradigan turistlar oddiy taomdan boshlab, qimmatbaho buyumlargacha bo'lgan mahsulot va xizmatlarning ma'lum miqdoriga talab bildirishadi. Bu tabiiy ravishda, mahsulot va xizmatlar ishlab chiqarish bilan shug'ullanadigan korxonalariga o'z imkoniyatlarini yanada kengaytirish uchun yo'l ochadi. Tadbirkorlar turistlar istiqomat qiladigan mehmonxonalarda toza mahsulotlarni yetishtirib turishadi, to'qimachilik va tikuvchilik sanoatida faoliyat ko'rsatadigan kichik va xususiy korxonalar turistlar uchun zarur bo'lgan yotoqxonalar jihozlari, xalatlar va boshqa shu kabilarni ishlab chiqarishadi, kosmetika sanoati korxonalarini shampun, sovun va dezodorantlarni ishlab chiqarishadi. Hunarmandchilik ustaxonalari va an'anaviy milliy mahsulotlarni ishlab chiqaradigan korxonalar ham turistlar uchun buyurtmalar tayyorlashadi.

Samarqand viloyati, qolaversa, mamlakatimizdagi turizm sohasida alohida o'z o'rniga ega desak mubolag'a bo'lmaydi. Chunki mamlakatimizga tashrif

buyuruvchilarning aksariyati A.Temur maqbarasi, Xo'ja Doniyor qabri (Daniel) hamda Imom Al Buxoriy majmuasini alohida ta'kidlab o'tish kerak.

Shunga asosan bu borada mamlakatimizga tashrif buyuruvchilarga ular bu ziyorat joylar bo'yicha tasavvurlarini yanada kengaytirish maqsadida quyidagi imkoniyatlardan foydalanishimiz zarur:

Birinchidan, Respublikada turizm sohasida faoliyat ko'rsatayotgan ayrim kompaniyalarning monopollashganlik xarakteriga ega ekanligi. Ma'lum bir sabablarga ko'ra, ushbu kompaniyalar tarkibidagi ob'yektlarning xususiylashtirilish jarayoni ancha sust amalga oshirilmoqda. Bundan tashqari, yangi tashkil qilinayotgan kichik turistik firmalarning ayrimlari yirik turistik kompaniyalardagi mavjud imkoniyatlarga ega emas;

Ikkinchidan, turizm sohasida yuqori malakali kadrlarning yetishmasligi oqibatida yangidan-yangi kichik turistik firmalarning tashkil etilishi va samarali faoliyat ko'rsatishi ancha dolzarb muammoga aylanmoqda;

Uchinchidan, Respublika viloyatlari va tumanlarining ko'pchiligida statistika bo'limlari turizmni iqtisodiyotiga qo'shadigan hissasini to'g'ri baholay olmasligi natijasida turizm bo'yicha ma'lumotlar haqqoniy holatni ifodalalaydi.

To'rtinchidan, yangi tashkil etilgan turistik firmalar tor faoliyat doirasi bilan cheklanib qolmoqda. Bundan tashqari, ular an'anaviy hisoblangan ayrim xizmat turlaridan tashqariga o'tishmayapti. Buning natijasida, bu firmalarning xorijiy turistlar tomonidan qiziqish bilan e'tirof etilishiga yetarlicha imkon yaratilmayapti.

Agarda turistik firmalar noan'anaviy xizmat turlari, masalan, mamlakatimizning go'zal va serjilo tabiatiga o'zaro ajoyib sayohatlarni uyushtirish, turistlar uchun mahalliy qishloqlar va ovullarda xalq milliy urf-odatlari bilan tanishtirish ekskursiyalarini tashkil etish, shuningdek, turistlar uchun milliy ruhdagi konsert va tomoshalarni uyushtirish kabi xizmat turlarini tashkil etishsa ular o'z oldilariga qo'ygan maqsadlariga erishishlari mumkin.

Beshinchidan, mahalliy hunarmandchilik mahsulotlarini, milliy ruhdagi kiyim-kechaklarni, milliy taomlarni va boshqa shu kabilarni ishlab chiqarish eng dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Yuqorida ta'kidlab o'tganimizdek, xususiy turistik firmalar turizm xizmatlar bozorini jadal sur'atlarda va sifatli rivojlanishi uchun nihoyatda muhim ahamiyatga egadir. Xorijiy mutaxassislarning baholashlariga ko'ra, O'zbekistonda hukm surayotgan tinchlik, yurtimizning an'analari, qadimiy madaniy yodgorliklari va go'zal tabiati mamlakatga har yili 1-3 mlngacha bo'lgan turistlarni tashrif buyurishi uchun imkon yaratadi. Buning uchun bunday katta hajmdagi turistlar oqimini qabul qilish imkoniyatiga ega bo'lgan xususiy mulk shaklidagi otellar, kempinglar, mehmonxonalar, turistik bazalar tizimi va boshqa shu kabilarni yaratish muhim ahamiyat kasb etadi.

Umuman olganda, barcha turistik xizmatlar va ob'yektlardan samarali foydalanish uchun zamon talablariga to'liq javob bera oladigan turizm infratuzilmasini shakllantirish talab etiladi. Bunday infratuzilma o'z ichiga transport (havo transporti, avtomobil yo'llari transporti, temir yo'l transporti, suv transporti va boshqalar) xizmatini, suv va elektr ta'minoti, kanalizatsiya va telekommunikatsiya kabi sohalarni qamrab olishi kerak.

Hozirgi kunga kelib, dunyodagi ko'plab mamlakatlar o'zlarining turizmni rivojlantirish bo'yicha strategiyalarida sanitar-ekologik omilga ham infratuzilma rivojini ta'minlovchi omil sifatida baho berishmoqda. Chunki, zamonaviy turizmni atrof-muhitning muhofazalanishi va ekologik tozaliksiz tasavvur etish qiyin. Ana shunday jihatlarga ega infratuzilmaning jahon andozalariga mos ravishda rivojlanishi, ya'ni turistlarga imkon qadar sifatli xizmat ko'rsatishning tashkil etilishi har jihatdan xususiy firmalarning samarali faoliyat ko'rsatishiga bog'liq bo'ladi.

Xalqaro turizm talabi ya'ni O'zbekiston bo'yicha sayohat qiluvchi chet ellik sayyohlarning talabi umumiy turistik mahsulotning beshdan bir qismini tashkil etsa, ichki talab, ya'ni mamlakatimiz bo'yicha sayohat qiluvchi mahalliy turistlar uchdan bir qismidan ko'prog'ini tashkil etadi. Turistik mahsulotning qolgan qismi turli xil diqqatga sazovor vositalar va turizm ob'yektlari joylashgan hududlarda istiqomat qiluvchi mahalliy aholi tomonidan iste'mol qilinadi. Ko'rinib turganidek, mamlakatimiz turizmi chet ellik sayyohlarning ehtiyojlarini qondirishga qaraganda mahalliy iqtisodiyotining ichki ehtiyojlarini qondirishga nisbatan ko'proq yo'naltirilgan.

Turistik mahsulotning uchdan bir qismini mamlakatimizga chet ellik va mahalliy turistlarni jalb etadigan diqqatga sazovor joylarni tashkil etadi. Mamlakatimizdagi tarixiy obidalar, viloyatlardagi turli xil milliy madaniyat sarchashmalari, tabiiy boyliklarimiz va boshqa shu kabilar turistlarni mamlakatimizga qiziqtiruvchi asosiy omil sifatida e`tirof etiladi. Mamlakatimizdagi 3 a asosiy turistik mintaqqa Samarqand, Buxoro va Xorazm turizm mintaqalarini keng foydalanish maqsadga muvofiq.

Ichki turizm an`anaviy tarzda keng taraqqiy qilgan tabiat maskanlari va ziyoratgohlardagi imkoniyatlardan yanada unumli foydalangan holda, bu maskanlarda xalqaro turizmni rivojlantirishga kata e`tibor qaratish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro`yxati:

4. Samarqand viloyatining Ijtimoiy – iqtisodiy ahvoli to`g`risida. Statistik to`plam . – Samarqand, 2014. – 56 b
5. Основные тенденции и показатели экономического и социального развития Республики Узбекистан за годы независимости (1990 – 2010 гг.) и прогнозы на 2011 – 2015 гг. Статистический сборник. – Т.: Узбекистан, 2011. – с 136.
6. Талимова Л., Ахмедов А. Эффективность инвестиций и инвестиционная стратегия. // Сервис ва туризм: бошқариш ва ривожлантириш муаммолари. Халқаро илмий-амалий анжуман. – Самарқанд: СамИСИ, 2007, 110-112 б.